

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Naše je istraživanje pokazalo da do većih pomaka u razvoju lingvistike dolazi prema najopćenitijem zakonu o prijelazu kvantitete u kvalitetu, tj. da se nakon stjecanja sinergijskih okolnosti mogu otkriti novi vidici.

Kad je riječ o pragmalingvistici, ona nije mogla biti razvijena prije no što se nagomilalo stvaralaštvo i u drugim znanostima. Naime, tek su joj nove elektroničke tehnologije i računala omogućila da se njezini valeri uočavaju i uključe u lingvističko znanstveno istraživanje. Zahvaljujući tim medijima bilo je moguće shvatiti da se i neverbalne vrednote (kao što su emocionalno-volitivno-kinetični sklopovi) mogu ujezičiti i uključiti u opći lingvistički korpus te tako pojačati izražajne kapacitete jezika.

Njihovim ujezičavanjem dobivamo pragmeme i pragmafrazeme. Te nove slojevite jezične jedinice kao dinamogene jezične tvorbe svojim iskazima **djeluju na drugoga čovjeka**, pokazuju **unutarnje emotivno stanje** pojedinca ili pak njegov **odnos prema živim i neživim entitetima**. Njihovo lingvističko tkivo uvijek pokazuje neku **sliku, metaforu ili usporedbu**. Time se postiže emotivna reljefnost, iznijansiranoost, ikoničnost (intenzitet emocije, odnosno stupnjevanje iskazane emotivnosti) te uvjerljivost, persuazivnost.

Zbog mogućnosti kvantificiranja i uporabe neverbalnih dodataka (gesta, mimike i paralingvističkih obilježja te njihovih stupnjeva jačine ili slabosti), pragmemima se može na recipijenta **djelovati svjesno ili nesvjesno**. Stoga su pragmemi prije svega primjenjivi u komunikaciji, a zatim i u stilistici kao pokazatelji različitih stupnjeva i vrsta čovjekovih emotivnih stanja. Oni zbog toga obogaćuju ljudski **izraz** (neverbalnim gestama) i **iskaz** (gestoleksemima i leksogestemima koje nazivamo pragmemima).

Sasvim je razumljivo da su krajem 20. i početkom 21. stoljeća stvarani temeljni nove, proširene lingvistike. Značajan sinergijski korak u tom smislu svakako je **integralna gramatika** iz 1987. godine (autori Arndt&Janney), kojom se prevladava dva tisućljeća stari linearni Aristotelov kategorijalni sustav od desetak vrsta riječi. Od tog trenutka pojavljuje se niz manjih ili većih rasprava o pragmatičkim aspektima jezika, čak se izrađuju i specifični pragmatički rječnici (usp. ruske i poljske rječnike te poljsko-hrvatski rječnik). Na čelu toga proširenog shvaćanja lingvistike u Poljskoj je bila Krystyna Pisarkowa (1975), a u Hrvatskoj 1976. Renata Volos koja pokazuje razvoj i kulturnu različitost gesta u hrvatskom i ruskom jeziku pronalazeći i potvrđujući njihov opis u književnosti.

Usporedo s intenzifikacijom računalstva pojavljuje se **dinamički sustav** prikazbe ne više samo statičkih leksema, nego **procesa** u prodiranju do dubljih slojeva njihova smisla. S tim je povezano današnje naziranje prvih sinergijskih koncepcija u izradi semantikona. Branko Tošović tako u lingvistici razrađuje **dinamičku mrežu** prikazivanja **relacija** svih entiteta u komunikaciji.

U ovom smo radu komparativnom (analogno-kontrastivnom) metodom na korpusu poljskog i hrvatskog jezika došli do zaključka da u naša dva uspoređivana jezika postoji visok stupanj sličnosti u kreiranju pragmea i njihova ujezičavanja. Najveći dio sličnih pragmea determiniran je genetskom komponentom, dok je manji dio razlika uvjetovan zakonitostima socijalno-kulturne dinamike.

Ovu složenu diversifikaciju proučavali smo u modalitetima čovjekove osjetilnosti (opažaja).

U klasifikaciji smo uz osnovni kriterij podjele na pozitivne i negativne emotivne pragme i pragmafrazeme uzeli u obzir i druge kriterije kao što su: ambivalentnost osjećaja, homonimnost i sinonimnost, formalno obilježavanje, razlikovanje pragmafrazema prema uporabi glavne emotivne sastavnice, kao i kriterij ekvivalentnosti, djelomične ekvivalentnosti i neekvivalentnosti pragmafrazema u poljskom i hrvatskom jeziku (iznimno je za vizualne pragme uspoređivan i genetski nesrodan engleski jezik).

Dok percepcija može biti **svjesna** i **nesvjesna**, propriocepcija u unutrašnjosti našega organizma odvija se potpuno nesvjesno, ali ju možemo svjesno iskazati jezikom. Kako ne znamo točno iz kojega organa dolaze podražaji, njih smo nazvali imenicama: *bol, grč, kruljenje, žgaravica*, kao i glagolima: *peckati, žigati, trgati, bockati* itd. Te osjete uspoređujemo svojim vanjskim i unutarnjim osjetilima (vidom, kožom, mišićima, sluhom ...).

Osjetilima doživljavamo **osjete koji u nama stvaraju osjećaje**. Zato je jezično teško odvojiti sam osjet (oćut) od osjećaja (ćućenja). Npr. osjet boli izaziva osjećaj neugode, a ostvaruje se kroz krik, plač i razne geste.

Neke osjete možemo simultano doživljavati raznim osjetilima, a miješanje osjeta naziva se **sinestezijom** i često se rabi u književnim djelima (usp. npr. *gorak miris, glasna svjetlost* i sl.).

Kad je riječ o recepciji pragmalingvistike kao nove znanstvene discipline u Hrvatskoj, smatra se da je ona utemeljena 80-tih godina XX. stoljeća. Nakon njezine afirmacije već se 1981. ona uvrštava u nastavni program Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, na Katedri za polonistiku. Godine 2002. pojavljuju se i prvi rezultati proučavanja pragmalingvistike u knjizi „Pragme i komunikaciji” (Pintarić 2002.) te u najnovijem poljsko-hrvatskom rječniku (Moguš i

Pintarić 2002.) u kojemu se eksplicitno navode osim semantičkih i pragmatička značenja leksema i frazema.

Kad se elektronička tehnologija još više razvije, u bliskoj se budućnosti očekuje da će se usporenim i ubrzanim snimanjem doprijeti i do kinema kao elementarnih jedinica svakog jezičnog iskaza (što je već pokušao napraviti Kauffman u *Tacezici*), a u dalekoj perspektivi istraživanja nazire se i sljedeća velika revolucija u kojoj će doći do totalnog osviještenog, recimo telepatskog komuniciranja, što bi jezik stavilo u drugi plan, kao što je danas na drugom mjestu uporaba neverbalnoga koda. Misli su međutim ograničene i uvjetovane jezikom i spoznajnim slikama koje se urezuju u naš mozak iz izvanjezične stvarnosti te se bez njega ne može ni zamisliti komunikacija.

Jezik se za sada razvija i proširuje novim nazivljem, neologizmima, dodavanjem novih značenja postojećim leksemima te konačno kolokacijama („riječima koje se vole”) u frazemima i pragmafrazemima.

Tehnologija omogućuje strojno prevođenje s raznih jezika, što stavlja pred lingviste i informatičare veliku potrebu izrade *pragmatikona* pojedinog jezika kojim bi se u računalu uvodilo denotate i konotate, tj. doslovno i preneseno, slikovito i metaforizirano značenje pojmova, kao i njihovu distribuciju, tj. funkciju u pojedinom jeziku. Jezični iskaz povezan je s „bestjelesnim” smislom leksema i frazema pa je dolaženje do smisla ovisno o govornicima osnovni cilj *semantikona* hrvatskoga i poljskog jezika.

Vjerujemo da smo ovim nacrtom analize osjeta, osjetila i osjećaja pokazali svu kompliciranost gramatičke i semantičko-pragmatičke mreže poljskog i hrvatskog jezika.